

Khi chúng ta nhìn vào đ&#ng l&#c chính tr&# c&#a Ai C&#p, và c&# g&#ng t&#&#ng t&#&#ng liên h&# c&#a nó v&#i h&# th&#ng qu&#c t&#, chúng ta có th&# th&#y nhi&#u k&#ch b&#n trong đó m&#t s&# k&#t qu&# chính tr&# s&# có nh&ng tác đ&#ng sâu xa lên tình hình th&# gi&#i.

Qu&#n chúng Ai C&#p n&#i đ&#y trong th&#&# r&#i r&# c&#a chính gi&#i đ&#i l&#p

Ch&#a rõ ràng đ&#u gì s&# x&#y ra trong cu&#c cách m&#ng Ai C&#p này. Không có gì đáng ng&#c nhiên là nó đã x&#y ra. Hosni Mubarak đã làm t&#ng th&#ng trong h&#n m&#t ph&#n t&# th&# k&#, k&# t&# v&# ám sát Anwar Sadat. Ông ta đã già và &#m y&#u. Không ai mong ch&# ông ta s&#ng lâu h&#n, và cái k&# ho&#ch rõ ràng c&#a ông ta, là ông ta s&# đ&#&#c ng&#&#i con trai Gamal thay th&# v&#n không x&#y ra m&#c đ&#u nó đã có th&# cách đây m&#t năm. Không có ai, ngoài nh&ng k&# thân c&#n nh&#t, mu&#n cho cái k&# ho&#ch truy&#n ngôi c&#a ông ta đ&#&#c th&#c hi&#n. Khi ng&#&#i cha y&#u đi, thì s&# k&# t&#c c&#a Gamar tr&#n nên ít có kh&# năng x&#y ra h&#n. Vì c&# Mubarak không v&#ch ra đ&#&#c m&#t k&# ho&#ch truy&#n ngôi đáng tin c&#y t&#o đ&#i u ki&#n b&#t &#n khi ông ta ch&#t. Vì m&#i ng&#&#i bi&#t r&#ng s&# có m&#t s&# b&#t &#n khi ông ta ch&#t, hi&#n nhiên có nh&ng ng&#&#i th&#y hành đ&#ng tr&#&#c khi ông ta ch&#t thì ít thu&#n l&#i. Nh&ng ng&#&#i này là ai và h&# mu&#n gì, đó là v&#n đ&#.

Chúng ta hãy b&#t đ&#u b&#ng cách xem xét ch&# đ&# này. Năm 1952, Đ&#i tá Abdel Nasser dàn đ&#ng m&#t cu&#c đ&#o chính quân s&# h&# b&# ch&# đ&# quân ch&# Ai C&#p, các sĩ quan dân s&# trong quân đ&#i và &#nh h&#&#ng c&#a Anh &# Ai C&#p. Nasser t&#o ra m&#t chính ph&# m&#i đ&#a trên l&#c l&#&#ng quân đ&#i nh&# m&#t l&#c l&#&#ng &#n đ&#nh và t&#n b&# ch&# y&#u &# Ai C&#p. Cu&#c cách m&#ng c&#a ông là th&# t&#c và

xã h i ch nghĩa. Tóm l i, nó là m t ch đ nhà n c ch nghĩa th ng tr b i quân đ i. Khi Nasser ch t, Anwar Sadat thay th ông. Khi Sadat b ám sát thì Hosni Mubarak thay th . C hai ng i này, cũng nh Sasser, đ u t quân đ i mà ra. Tuy chính sách ngo i giao c a h có th thay đ i nh ng ch đ thì v n gi nguyên.

Nh ng k thù c a Mubarak

Yêu c u Mubarak t ch c đ n t nhi u gi i, trong đó có nh ng thành viên c a ch đ - đ c bi t là quân đ i - nh ng ng i coi vi c Mubarak không mu n cho phép h đ i u khi n cu c k th a là gây nguy hi m cho ch đ . Đ i v i m t s ng i trong h , nh ng cu c bi u tình v a là nguy c v a là c h i. Hi n nhiên, nh ng cu c bi u tình này có th ra ngoài t m ki m soát và phá hu ch đ . M t khác, các cu c bi u tình có th đ s c m nh đ bu c Mubarak t ch c, cho phép thay th b i - ch ng h n Omar Suleiman, trùn tình báo mà m i đây đã đ c Mubarak b nh m làm phó t ng th ng - và do đó c u ch đ . Nh vâ y không có nghĩa là nói r ng h xúi gi c các cu c bi u tình, nh ng ch c m t s ng i đã th y nh ng cu c bi u tình là m t c h i.

Đây đ c bi t là tr ng h p theo nghĩa là nh ng ng i bi u tình b chia r sâu s c gi a h v i nhau, và nh v y còn xa m i có kh năng t o ra m t phong trào qu n chúng ki u phong trào đã t đ Shah Iran năm 1979. Quan tr ng h n, nh ng ng i bi u tình rõ ràng th ng nh t v i nhau trong vi c ch ng cá nhân Mubarak, và trong m t ph m vi r ng h n, th ng nh t trong vi c ch ng ch đ . Ngoài chuy n đó ra, có s chia r sâu s c gi a nh ng ng i ch ng đ i.

Các ph ng ti n truy n thông Ph ng Tây coi cu c n i đ y này nh m t đòi h i t do dân ch theo ki u Ph ng Tây. Ch c ch n có nhi u ng i đòi h i đ i u đó. Đ i u ch a rõ ràng là nó đang khích đ ng nông dân, công nhân và th ng nhân Ai C p đ ng lo t vùng lên. Nh ng quy n l i c a h liên h v i tình tr ng kinh t Ai C p h n là v i nh ng nguyên t c c a m t n dân ch t do r t nhi u. Nh Iran năm 1979, cu c cách m ng dân ch , n u ch t p trung i nh ng ng i dân ch thì không th th ng n u nó không t o ra đ c m t s ng h r ng l n h n.

M t nhân t khác trong cu c n i đ y này là phong trào Huynh Đê Hôi Giáo (Muslim Brotherhood). Ph n l n các nhà quan sát nh t trí r ng Muslim Brotherhood vào lúc này không còn là m t phong trào c c đoan và quá y u, khó có th h ng đ n cách m ng. Đ i u này có th , nh ng ch a rõ ràng. Muslim Brotherhood có nhi u nhánh, trong đó có nh ng nhánh đã tắt tiếng sau khi bi Mubarak đàn áp. Ch a rõ ràng ai s n i lên n u Mubarak đ . Ch a ch c là h y u h n nh ng ng i bi u tình dân ch . Th t sai l m khi cho rằng s th n tr ng c a Muslim Brotherhood là do y u t mà ra. Có th là h đã ch m t c h i t t và làm gi m nh quan đ i m

th t c a h , đ i đ n m t th i đ i m mà vi c truy n ng i c a Mubarak cung c p cho h . Tôi nghi r ng Muslim Brotherhood có khả năng nh h ng trong qu n chúng Ai C p l n h n nh ng ng i bi u tình ng v Ph ng Tây hay Mohamed ElBaradei, c u th tr ng C Quan Năng L ng Nguyên T Qu c T , ng i đang n i lên nh m t lãnh đ o m i c a h .

T t nhiên ng i ta bàn đến quan đ i m c a T ng th ng M Barak Obama, hay châu Âu, hay ng i Iran đang làm gì? T t c nh ng ng i đó ch c ch n đã nghĩ và th m chí đã có nh ng k ho ch. Theo ý tôi, c g ng đ nh h ng đ ng l c chính tr c a m t n c nh Ai C p t Iran hay Hoa K là vô ích, và tin r ng nh ng gì đang đ i n ra Ai C p là k t qu nh ng âm m u c a h là vô nghĩa. Nhi u ng i quan tâm đ i u gì đang x y ra ở đó, và nhi u ng i đang nói đ chuy n và th m chí tiêu ti n vào đ i u tra hay Twitter. Ch đ Ai C p có th b nh h ng theo cách y, nh ng m t cu c cách m ng th t s không ph thu c vào nh ng gì Liên Hi p Châu Âu hay Tehran nói.

Có b n k t qu kh đĩ. M t là, ch đ này s s ng sót. Mubarak có th n đ nh đ c tình hình, và đ x y ra h n, m t sĩ quan cao c p khác c a quân đ i có th thay th ông ta sau m t kho ng th i gian. M t khả năng khác trong k ch b n ch đ s ng sót là, có th m t cu c đ o chính c a các đ i tá, nh chúng tôi đã nói đ n. Khả năng th hai là, nh ng ng i bi u tình có th bu c t ch c nh ng cu c b u c trong đó Elbaradei ho c m t nhân v t nh ông có th đ c b u, và Ai C p có th l t đ cái mô hình nhà n c xã h i ch nghĩa mà Nasser đ ng lên, và ti n lên con đ ng dân ch . Khả năng th ba là Ai C p s chìm vào h n lo n chính tr . Con đ ng đ đ n đ n đó nh t là nh ng cu c b u c đ n đ n k t đ ng chính tr trong đó ng c viên có th đ ng v ng đ c l i không đ c b u. N u tôi có quy n ch n, tôi s cá ch đ t n đ nh và Mubarak ra đi, vì s y u đ u i t ng đ i và s chia r c a nh ng ng i bi u tình. Nh ng đó là m t ph ng đoán ch không ph i đ báo.

Ý nghĩa đ a chính tr

Dù đ i u gì x y ra thì nó cũng đ u có ý nghĩa r t l n đ i v i ng i Ai C p. Nh ng ch có m t s trong nh ng k t qu này có ý nghĩa đ i v i th gi i mà thôi. Đ i v i nh ng ng i Islamist c c đoan, vi n c nh c a m t n c Ai C p c c đoan hoá là m t c may. Đ i v i Iran, m t k t qu nh th có th không đ ch u. Iran hi n gi là m t trung tâm đang n i lên c a phong trào Islamist c c đoan, nó s không hoan nghênh k c nh tranh t Ai C p, m c đ u nó có th hài lòng v i m t Ai C p Islamist hành đ ng nh m t đ ng minh c a Iran (m t đ i u không đ g i đoan ch c).

Đ i v i Hoa K , m t Ai C p Islamist s là m t th m ho chi n l c. Ai C p là tr ng tâm c a th gi i A R p. Đi u này có th s không ch thay đ i đ ng l c c a th gi i A R p, nó còn đ o ng c chi n l c c a M t cu i cu c chi n tranh Israel-Ai C p vào năm 1973. Quy t đ nh c a Sadat đ o ng c liên minh c a ông ta v i kh i Xô Vi t và thành l p liên minh v i Hoa K đã phá ho i v trí c a Liên Xô ở Đ a Trung H i và trong th gi i A R p, và c ng c v trí c a Hoa k m t cách c c k v ng ch c. S giúp đ c a tình báo Ai C p sau ngày 9/11 là c c k quan tr ng trong vi c ngăn ch n và làm suy y u Al Qaeda. N u Ai C p không h p tác n a hay tr thành thù đ ch, chi n l c c a M s b hu ho i nghiêm tr ng.

M t mát l n h n s là Israel. An ninh qu c gia c a Israel đã đ a trên hi p c c a nó v i Ai C p, do Menachem Begin kí, mô t hi p c t ng ch u nhi u phê phán t phái h u Israel. Vi c phi quân s hoá bán đ o Sinai không ch b o v m t phía nam c a Israel, nó còn có nghĩa là s s ng còn c a Israel không còn b nguy ng p n a. Israel đánh ba cu c chi n tranh (1948, 1967, 1973) can h đ n chính s t n t i c a nó. M i đe do luôn luôn đ n t Ai C p, và không có Ai C p gây r i, thì không có liên minh các c ng qu c nào đe do n i Israel (tr kh n ng hi n nay còn xa là vũ khí h t nhân c a Iran).

N u Ai C p đ nh xoá b Hi p c Tr i David và qua th i gian s xây đ ng l i quân đ i c a nó thành m t l c l ng hùng m nh, thì m i nguy c đ i v i Israel t n t i t tr c khi ký hi p đ nh này s l i n i lên. Đi u này có th không di n ra nhanh chóng, nh ng Israel s ph i đ i phó v i hai th c t. M t là quân đ i Israel không đ l n hay đ m nh đ chi m và ki m soát Ai C p. Hai là s phát tri n c a quân đ i Ai C p s áp đ t nh ng phí t n n ng n lên Israel và thu h p không gian đ thi th c a nó.

Nh v y có m t k ch b n có ti m n ng làm cho nh ng ng i Islamist c c đoan m nh lên trong khi đ t M , Israel, và có kh n ng c Iran n a vào v th b t l i, t t c v nh ng lý do khác nhau. K ch b n này ch n i lên n u có hai s vi c sau đây x y ra. M t là Muslim Brotherhood ph i tr thành l c l ng chính tr áp đ o Ai C p. Hai là, h ph i cho th y hoá ra là h c c đoan h n ph n l n các nhà quan sát hi n nay nghĩ v h , hay là, h ph i, khi có quy n l c, đ n đ n tr nên c c đoan h n.

N u nh ng ng i ng h dân ch th ng, và n u h b u m t ng i gi ng nh ElBaradei, thì khó có kh n ng diễn ra k ch b n trên đây. Phái dân ch thân Ph ng Tây ch y u lo l ng v nh ng v n đ trong n c, vì h là th t c và không mu n tr l i tr ng thái chi n tranh tr c khi có hòa c c Davis, b i vì đi u đó s đ n gi n làm quân đ i m nh lên. N u h m nh lên, thì tình hình đ a chính tr s gi nguyên không đ i.

T ng t nh v y, t ng quan đ a chính tr s gi nguyên không đ i n u ch đ c a quân đ i v n gi đ c chính quy n - ch tr m t k ch b n. N u nó quy t đ nh r ng s m t lòng dân c a ch đ có th đ c làm đ u b t b ng cách gi đ nh m t chính sách ch ng Ph ng Tây và ch ng Israel nhi u h n - nói cách khác, n u ch đ quy t đ nh ch i con bài Islamist, thì tình hình s ti n tri n nh m t chính ph Muslim Brotherhood s làm. Th c v y, khó t ng t ng là có m t liên minh v i Muslim Brotherhood đ c thi t k đ n đ nh ch đ . Đã t ng x y ra nh ng s vi c còn l lũng h n th .

Khi chúng ta nhìn vào đ ng l c chính tr c a Ai C p, và c g ng t ng t ng liên h c a nó v i h th ng qu c t , chúng ta có th th y nhi u k ch b n trong đó m t s k t qu chính tr s có nh ng tác đ ng sâu xa lên tình hình th gi i. Đi u này không có gì ng c nhiên. Khi Ai C p là m t nhà n c c a Nasser thân Liên Xô, th gi i là m t n i r t khác so v i th i tr c Nasser. Khi Sadat thay đ i chính sách ngo i giao c a ông ta th gi i thay đ i theo. N u chính sách ngo i giao c a Sadat thay đ i, th gi i l i thay đ i l n n a.

Ph n l n nh ng k t qu mà tôi hình dung đ Ai C p g n nguyên nh cũ. Nh ng không ph i t t c . Tình hình là, nh ng ng i ta nói, ch a ngã ngũ, còn k t qu thì ch ng t m th ng.

Ngu n: "The Egypt Crisis in a Global Context: A Special Report". Stratfor Intelligence, 30/01/2011

B n d ch c a Hi u Tân đ ng trên Blog Ph m Nguyên Tr ng, ngày 04/01/2011